

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ «ШКОЛА» – «КОЛЕДЖ» – «ВИШ»

Наталія Гавриленко

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, обліку та підприємництва,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
E-mail: nataliia.havrylenko@nuos.edu.ua

Інклюзивна освіта в умовах сьогодення, як доволі пріоритетний напрямок державної політики – це багаторівнева та багатокомпонентна система, яка розвивається, враховує інтереси самої особистості та її найближчого соціуму і, звичайно, держави. Наразі апробуються різноманітні варіативні регіональні концепції інклюзивної освіти, які готують сприятливі умови для створення системи державної координації діяльності щодо впровадження інклюзії [1–4]. Однак досі серйозною проблемою поки що залишається роз'єднаність суб'єктів реалізації інклюзії. Проте її можна вирішити, як майже будь-яку проблему, а варіантом може стати створення єдиного інклюзивного середовища з його несуперечністю, взаємною доповнюваністю, спільністю напрямів роботи та методів організації взаємодії фахівців з врахуванням інтересів здобувачів освіти з ОМЗ та інвалідністю. Понад двох мільйонів дітей виїхали з України внаслідок вторгнення російського агресора, але багато з найбільш уразливих – діти з розумовими та фізичними порушеннями – залишилися. Через повномасштабну війну в нашій країні продовжує стрімко зростати кількість людей, які отримали інвалідність і це не тільки військовослужбовці, які зазнали поранень або ж отримали каліцтво і травми під час активних бойових дій, а й мирні громадяни України, багато з яких – діти різного віку.

Діяльність із соціальної інтеграції здобувачів освіти з ОМЗ та інвалідністю потребує особливої уваги до їх переходу із ЗОШ до закладів професійної та вищої освіти, а потім і в сферу професійної діяльності. Важливим тут є збереження наступності і забезпеченості безперервності

їхньої соціальної адаптації не лише під час здобування освіти, а й у подальшому житті.

Варто погодитися з думкою щодо інклюзії, яка вважає, що вона є важливою віхою у розвитку системи освіти, неспроможна підміняти, тим більше протиставлятися системі спеціального навчання. Здобувачі освіти з ОМЗ та інвалідністю повинні мати реальну можливість здобуття освіти в будь-якому типі освітньої організації. У свою чергу, інклюзивна освіта, розвиваючись і вдосконалюючись, може розробляти і пропонувати нові, більш досконалі та гнучкі підходи до організації навчального процесу та його супроводу. Так, одним із них виступає забезпечення наступності та безперервності реалізації інклюзії від навчання в школі до навчання у ВИШ. Можливість реалізації такого підходу вимагає від учасників освітнього процесу осмислення моделі інклюзивної освіти «Школа – коледж – ВИШ», обмін думками, дискусії.

Забезпечення інтеграції суб'єктів реалізації обумовленої моделі та їхньої ефективної взаємодії досягнуто може бути різними способами, наприклад: включення до структури регіональної моделі «Школа – коледж – ВИШ» ресурсних центрів, які об'єднують фахівців різного профілю чи кооперація учасників. Для розвитку механізмів соціального партнерства суб'єктів реалізації моделі потрібна відкрита інформаційна політика, формування єдиного інформаційного поля, що забезпечує ефективний обмін досвідом. У свою чергу, горизонтальними механізмами обміну досвідом інклюзії можуть стати вебінари, конференції, семінари, майданчики для практики, спеціалізовані інтернет-портали, форуми та ін. Маючи ресурси міждисциплінарної та колегіальної взаємодії, запропонована модель повинна забезпечувати три напрями супроводу інклюзії: діагностичний, коригувальний та розвиваючий. Діагностичний напрямок, включаючи комплексне психологічне вивчення учнів з ОМЗ та інвалідністю може реалізовуватися вже на початку здобуття освіти в ліцеї або гімназії, забезпечуючи розробку та своєчасне коригування індивідуального освітнього маршруту.

Коригувальний напрямок реалізується на всіх етапах навчання та передбачає при необхідності спеціалізовану допомогу логопеда, дефектолога, сурдопедагога, тифлопедагога.

Розвиваючий напрямок продовжують реалізовувати фахівці, які мають необхідними компетенціями щодо психолого-педагогічної підтримки (батьки, адміністрація, психолог, соціальний педагог, тьютор та інших).

Взаємодія всередині моделі забезпечує відкритість освітніх організацій, сприяє підвищенню професійної компетентності педагогів, дає можливість здійснювати безпосередні контакти, вибудовувати різні шляхи руху для досягнення спільної мети, використовувати спільні ресурси для потреб конкретного учасника.

Результативність представленої моделі забезпечується системою її взаємодії з батьками, які братимуть участь у розробці та реалізації індивідуальних навчальних планів та програм супроводу, консультаціях. Підвищенню ефективності моделі сприятимуть її зв'язки з такими організаціями, як МСЕК, центрами зайнятості та роботодавцями.

Очікуваними результатами реалізації запропонованої моделі є наступні:

– зовнішні, що передбачають забезпечення якості та доступності освітніх послуг для здобувачів освіти з ОМЗ та інвалідністю, функціонування єдиної системи супроводу інклюзії для трьох рівнів освіти, що має ознаки безперервності та наступності;

– внутрішні, що передбачають формування системи компетенцій, яка виступатиме необхідною умовою готовності здобувачів освіти з ОМЗ та інвалідністю до ефективної соціальної взаємодії та подальшої професійної діяльності.

Розуміння інклюзії як тривалого за часом та розподіленого за ступенями освіти процесу (від загальної середньої до вищої), усвідомлення необхідності скоординованості дій усіх її суб'єктів дозволяють припускати, що реалізація цієї моделі буде сприяти не лише напрацюванню, а й рефлексії досвіду дедалі більшою кількістю його учасників. Вона забезпечить здобувачам освіти з ОМЗ

та інвалідністю різноманітні освітні послуги, що дозволятимуть їм безперервно здобувати освіту, вибудувувати власну освітню траєкторію, яка відповідатиме їхнім освітнім можливостям.

Список використаних джерел:

1. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (українсько-канадський досвід) : матеріали Міжнародної конференції / за ред. В. І. Бондаря, Р. Петришина. Київ : Наук. світ, 2004. 200 с.
2. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління* : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва та ін. ; за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ, 2007. 128 с.
3. Блавт О. З., Козіброда Л. В., Rozhko E. Генерування педагогічних основ формування інклюзивного освітнього середовища у вищій школі засобами фізичного виховання. *Гірська школа Українських Карпат*. 2021. № 25. С. 63–68.
4. Гавриленко Н. В. Україна і інклюзивне цифрове суспільство: шлях до інтеграції. *Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 09 листопада 2022 р.). Київ : Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 131–133. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/conf_09.11.2022.pdf (дата звернення: 19.05.2023).